

חדשות מרכז רקמן לקידום מעמד האשה

דבר ראשת ומנכ"לית המרכז

אנו גאות להציג בפניכן/ם סיכום מקצת מפעילות מרכז רקמן בשנת תשע"ט.

שנת תשע"ט הייתה שנה לא פשוטה בתחום דיני המשפחה. החלטת בג"ץ בנובמבר 2018 שלא להתערב בפסק דינו של בית הדין הרבני הגדול אשר קבע שבתום שלושים שנות נישואין אשה לא תהיה זכאית למחצית דירת המגורים בה התגוררה שנים ארוכות עם בעלה, בשל הטענה כי בגדה בו לקראת דעיכת נישואיהם, מרחפת כצל מאיים על מעמדן של נשים במערכות יחסים זוגיות ועל חוסן הכלכלי. אנו מקוות שצל זה יוסר בהכרעה במסגרת הדיון הנוסף שהגיש מרכז רקמן, ואשר בהחלטת הנשיאה חיות יתקיים בחודש מרץ הקרוב, בהרכב מורחב.

זוהי שנה שבה האלימות כלפי נשים שברה שיאים חדשים והצליחה להוציא א/נשים רבים לרחובות במחאה על אי העשייה של הממשלה ואזלת ידה במאבק למיגור האלימות.

זוהי שנה שבמהלך רובה לא הייתה ממשלה או כנסת שיקלו לומר את דברם ולקבוע מדיניות.

על רקע מצב דברים לא פשוט זה, אנו במרכז משתדלות לפעול להטבת מעמדן של נשים בזירת דיני המשפחה בישראל דרך טיפול במקרים פרטניים, בייצוג בתיקים עקרוניים ובנסיון להשפיע על קובעי מדיניות בהתוויית מדיניות המבוססת על שוויון מגדרי. לצד זה איננו זונחות את פעילותנו המתמדת להנחת נשים במסד הדתי.

לצד הקשיים יש גם הצלחות. מלבד הצלחות בתיקים פרטניים זכינו השנה גם להצלחה משמעותית של שינוי חקיקה, שמטיבה באופן מיידי עם נשים וילדים כאשר החייב במזונות ילדים מגיע לחדלות פרעון.

אנו תקווה שגם בשנה הקרובה נצליח לייצר שינוי חיובי.

מקוות לראותכן/ם בכנס השנתי של המרכז שיתקיים ב- 21.1.2019 ויעסוק השנה במקום של מומחים וחוו"ד מומחים בסכסוכי משפחה.

פרופ' רות הלפרין קדרי, ראשת המרכז / עו"ד קרן הורוביץ, מנכ"לית

העשייה שלנו

סיוע משפטי

קו הסיוע המשפטי של מרכז רקמן בניהולה של עו"ד אוסנת פרינץ העניק בשנת תשע"ט ייעוץ משפטי טלפוני לכ-500 פונות. גם השנה, כבשנים עברו, שיעור גבוה של הפונות דיווחו על אלימות מסוג כלשהו מצד בן הזוג (אלימות פיזית, נפשית, כלכלית). פניות רבות יחסית לשנים עברו עסקו השנה בתופעה המכונה "ניכור הורי", תופעה שקיבלה נפח משמעותי בהתדיינות משפטיות בתקופה האחרונה ולפיכך גם בפניות אלינו. הפניות היו מחד של נשים שטענו שבן הזוג מסית ופוגע בקשר שלהן עם הילדים, ומאידך היו של נשים שנטען כלפיהן כי הן מסיתות.

כ-40 תיקים זכו לייצוג על עורכי הדין של המרכז בשנת תשע"ט מתוכם ב-4 תיקים התנהלו הליכים בבג"ץ.

”בג”צ הבוגדת” - ייצוג בדיון הנוסף בבית המשפט העליון

בסוף חודש מרץ 2020 יתקיים דיון נוסף בהרכב של תשעה שופטים בבית המשפט העליון בפרשה שנודעה בשם ”בג”צ הבוגדת”. מרכז רקמן, באמצעות עו”ד שי זילברברג ועו”ד עדי רז, מייצג את האשה, ללא עלות, יחד עם עו”ד איל מנחם.

על הפרשה: לאחר 30 שנות נישואין, עם התערערות היחסים, הגיש האיש תביעת גירושין לבית הדין הרבני, אליה הוא כרך את ההכרעה בדבר חלוקת הרכוש של הצדדים. בית הדין האזורי קבע שהאשה זכאית למחצית מהבית, בו התגוררו הצדדים משך רוב שנות נישואיהם, בהתאם להלכות המשפטיות הנהוגות בפסיקת בית המשפט העליון (הלכת השיתוף הספציפי). האיש ערער לבית הדין הרבני הגדול ושם הוא העלה למרכז הדיון את הטענה כי האשה בגדה בו, בסמוך לסיום קשר הנישואין (דבר המוכחש על ידי האשה) ולכן לא מגיע לה נתח בנכסיו. הערעור התקבל ובית הדין הגדול טען כי לאור הבגידה לא מגיע לאשה חצי מהבית בטענה שבגידה שוללת כוונת שיתוף, ובהתאם להתרשמותו מהצדדים. האשה ועורך דינה פנו לבית המשפט העליון ביושבו כבג”צ בבקשה לבטל את פסיקת בית הדין הגדול, ואולם העתירה נדחתה, בדעת רוב.

מרכז רקמן סבר כי החלטת בית המשפט העליון אינה עומדת בהלכות המשפטיות השונות, ופנה, יחד עם עו”ד מנחם, בבקשה לקיום דיון נוסף בתיק. בקשה לדיון נוסף הינה הליך שאינו שכיח, ורוב הבקשות הללו נדחות. עם זאת, נשיאת בית המשפט העליון הסכימה לקיים דיון נוסף בפני הרכב מורחב של 9 שופטים.

הטיעונים המרכזיים בבקשת המרכז לקיום דיון נוסף הינם כי דעת הרוב צמצמה את עילות ההתערבות של בית המשפט העליון בפסקי הדין של הערכאות הדתיות למקרי קצה נדירים, ובכך סטתה משורה של תקדימים שיצאו מלפני בית המשפט העליון, ובראשם בג”צ 1000/92 בבלי נ’ בית הדין הרבני הגדול אשר ביטלו החלטות בתי הדין הדתיים כאשר פסיקתם נגדה את הדין האזרחי, במיוחד בענייני רכוש. בנוסף בדעת הרוב נקבע כי ניתן להתחשב בשאלת הנאמנות או אי הנאמנות המינית כאשר עוסקים בענייני רכוש, לרבות בקשר מיני מחוץ לנישואין שנרקם לאחר תקופת השיתוף, או בשלהי תקופה זו. המרכז טען כי בכך פסק הדין סוטה משורה של הלכות קודמות שיצאו מפתחו של בית המשפט העליון, אשר קבעו כי מדובר בנושא שאין לו השלכה לשאלת חלוקת הרכוש. [\[קריאה נוספת\]](#)

קידום מדיניות ציבורית וחקיקה

תיקון לחוק חדלות פרעון

ביום 15.9.2019, נכנס לתוקף חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע”ח-2018, המהווה רפורמה בתחום חדלות הפירעון ומחליף חקיקה מנדטורית בת למעלה מ-80 שנה. בעקבות שינוי שהציע המרכז במהלך הדיונים על הצעת החוק, תוקן במסגרת החוק החדש עוול ארוך שנים כלפי נשים וילדים הזכאים למזונות. על פי החוק הישן, מרגע ההכרזה על החייב כפושט רגל ועד למועד בו קצב בית המשפט של הכינוס את המזונות, תשלומי המזונות לזכאים היו נעצרים באופן אוטומטי. התוצאה הייתה שבמהלך תקופת הביניים שבין צו הכינוס לבין מועד הקצבת המזונות לזכאים, ילדיו של החייב שאינם מתגוררים עמו, לא קיבלו תשלום עבור מזונות. במצב זה, נשים רבות המגדלות את ילדיהן נותרו ללא תמיכה כלכלית ונדרשו לפנות לבית המשפט על מנת לבקש שיקצבו לילדים מזונות מתוך הכנסות פושט הרגל. פעמים רבות חלפו חודשים ארוכים עד שתשלומי המזונות התחדשו, כאשר גם אז על פי רוב הסכומים הופחתו בשיעור ניכר.

עו”ד אבישג עוזרד, מנהלת תחום קידום מדיניות ציבורית וחקיקה, מסבירה כי ההצעה של מרכז רקמן, אשר התקבלה בחוק החדש שינתה מצב זה: לפי החוק החדש תשלומי המזונות לזכאים לא יוקפאו עם מתן הצו לפתיחת הליכי חדלות פירעון, אלא ימשיכו להיות משולמים כסדרם, עד אשר תוגש בקשה לבית המשפט כי יקציב לזכאי סכומים למזונות, וכך ישמר תשלום מזונות רציף. ההסדר החדש מונע את המצב בו תשלומי הילדים נפסקים ללא הודעה מוקדמת ומעביר את נטל הפנייה לבית משפט מהאשה והילדים אל הנאמן והחייב המצוי בהליכי חדלות פרעון. מדובר בתיקון היסטורי עבור נשים וילדים רבים, המאפשר להם קיום מינימלי בכבוד גם כאשר אחד ההורים נכנס להליכי חדלות פרעון.

הקליניקה לסיוע משפטי לנשים בענייני משפחה

משפט מבויס - מימון הליכים

בחודש יוני השנה, קיימה הקליניקה לסיוע משפטי לנשים בענייני משפחה, בהובלתה של עו"ד עדי רז ובהנחייתן המקצועית של עו"ד שלי פיירשטיין-טייאר ועו"ד שלומית בקרמן-אפרתי, משפט מבויס שכותרתו: "מתגרשים - ומה עכשיו?" צעדים ראשונים בגירושין. המשפט המבויס דן בהליכים מקדמיים הנדונים בין צדדים, אשר להכרעות במסגרתם, יכולות להיות השלכות מרחיקות לכת על המשך ניהול התיק.

שתי סוגיות נדונו על ידי הרכב השופטים המכובד, השופט (בדימוס) בן-ציון גרינברגר, השופט יחזקאל אליהו והשופטת ענבל קצב-קרן. הסוגיה הראשונה היתה בקשת האשה למימון ההליכים המשפטיים, לאור אי מסוגלותה הכלכלית לנהלם ללא סיוע. הסוגיה השנייה, בקשת הבעל להורות על הסדר נסטינג ("קינון"), לפיה כל אחד מההורים ישהה עם הילדים, מחצית מהזמן, בדירה המשותפת בה התגוררו יחדיו, וההורה האחר יעזוב בימים אלו את הדירה.

בחרנו להבליט במשפט המבויס את נושא מימון ההליכים. בישראל, כמו במקומות אחרים בעולם, בני הזוג מגיעים לעיתים להליך הגירושין כאשר יש ביניהם פערים כלכליים גדולים מאוד. הפער לרב נובע מחלוקת התפקידים במסגרתה בן זוג אחד עובד ומתפרנס והאחר לוקח על עצמו את הטיפול בילדים או מרישום של מרב הנכסים על אחד הצדדים. כתוצאה מכך בן הזוג החלש כלכלית לא מסוגל לממן הגנה משפטית שוות ערך או קרובה לזו של בן הזוג החזק כלכלית, דבר המשפיע על תוצאות ההליך המשפטי. על מנת לשנות מציאות זו המרכז מקדם הצעה להוספת תיקון לחוק לענייני משפחה ולחוק בתי הדין הרבניים אשר יאפשר ויתווה את הפרוצדורה לכך שכן הזוג עם השכר הגבוה או בעל הנכסים יממן הוצאות גם לצד השני או, בעת הצורך, תוכל הערכאה השיפוטית להורות על מימוש רכוש משותף לצורך מימון ההליכים של הצד החלש. המימון הינו זמני עד ההכרעה על איזון משאבים, אז יקוזז מחלקו של מקבל המימון הסכום שהועבר לכיסוי ההוצאות המשפטיות. חוקים דומים קיימים במדינת ניו-יורק בארה"ב, בקנדה, צרפת ואוסטרליה.

הרכב השופטים המכובד פסק לטובת האשה בסוגיית מימון ההליכים והדגיש את חשיבות זכות הייצוג כמרכיב עיקרי בזכות הגישה לערכאות. [\[קריאה נוספת\]](#) [\[פסק הדין\]](#)

שיתופי פעולה בינלאומיים של מרכז רקמן

כנס האגודה הבינלאומית לדיני משפחה, התקיים ביוני השנה בעיר שיקאגו בארה"ב. הכנס התקיים בחסות מספר ארגונים וביניהם מרכז רקמן ובהשתתפות פרופ' רות הלפרין קדרי. בכנס נידונו התפתחויות וחידושים בתחום דיני המשפחה אשר ביכולתם לקדם את מעמדם ולתרום לטובתם של משפחות וילדים, לרבות משפחות להט"ב ומשפחות ללא נישואין.

השנה קיימו שיתוף פעולה עם התוכנית Harvard Law School's Advocates for Human Rights. טוודנטים בתוכנית כתבו עבורנו דו"חות שכללו סקירה של משפט משווה בארצות דוברות אנגלית (פסיקה וחקיקה) ביחס לסוגיות שעל סדר יומו של המרכז.

סיוע רגשי - מערך הטיפול ההוליסטי

טיפול פרטניים לנשים הנמצאות בתהליכי פרידה מזוגיות

כחלק מהתפיסה ההוליסטית המאפיינת את פעילותנו, במקביל לשירותי הסיוע והייצוג המשפטי, מפעיל המרכז מספר תכניות המספקות תמיכה רגשית לנשים בתהליכי גירושין. בשנה החולפת התקיימו 10 קבוצות תמיכה ברחבי הארץ (2 קבוצות בבר-אילן, ו-8 קבוצות בשיתוף עם ויצ"ו) והוענקו 300 שעות טיפול פרטני ללא עלות.

הטיפול הפרטני הוא פרי שיתוף פעולה מוצלח של ארבע שנים עם בית הספר לעבודה סוציאלית, ובשנה האחרונה הצטרפה גם תכנית הלימודים בפסיכותרפיה ויעוץ אקזיסטנציאליסטי בסמינר הקיבוצים. במסגרת הפרקטיקום של הסטודנטיות מקבלות נשים סדרה של 16 טיפולים, ללא עלות, כאשר לחלקן אף ניתנת אפשרות להמשיך לסדרה של 16 מפגשים נוספים.

המפגש בין מטפלות שנמצאות עדיין בתהליך למידה לבין הנשים הפונות למרכז במהלך אחת התקופות המאתגרות ביותר בחייהן מניב חוויה משמעותית לשני הצדדים, כפי שמספרת הדר קרופניק, בוגרת תכנית הלימודים בסמינר הקיבוצים ובעלת תואר שני בסוציולוגיה ארגונית מטעם אוניברסיטת תל אביב: "אותן נשים, שהתמזל מזלי להכיר, הן נשים לאחר תהליך גירושין, המרגישות בידדות פיזית ורגשית מאז הפרידה, ממשיכות לחיות למען ילדיהן, אך חסרות תחושת משמעות, חיוניות ומוטיבציה לקום בבוקר. הן חוששות ממה שטומן להן העתיד, תוהות האם ככל שגילן מתקדם יצליחו לבנות קריירה משל עצמן, להתפרנס בכבוד או לפתח זוגיות חדשה. ארבע הדאגות הקיומיות הגלומות

בגישה הטיפולית הקיומית - בדידות, חוסר משמעות, מוות וזמניותנו בחיים והחופש שלנו לבחור וליצור את חיינו - באות לידי ביטוי במרחב המשותף במהלך הטיפולים. הכרתי נשים שהן בעיניי סמל ומופת להתמודדות עם אתגרי החיים בתבונה, רגישות ואומץ רב."

א', מטופלת של הדר, משתפת: "לאחר הגירושים הרגשתי בעיקר שברירית ומיואשת. לאורך המפגשים הכרתי את החזקות שלי ולמדתי לקבל את החולשות, קבלתי כלים להמשיך ולפעול, לא לפחד משינויים ובעיקר להכיר בכך שהחיים עדיין לפני ולא לאבד תקווה."

חדשות ועדכונים

שמרו את התאריך: הכנס השנתי בדיני משפחה, על מקומם של מומחים וחוו"ד מומחים בהליכים בפניו בת-משפט לענייני משפחה, יתקיים ב-21.1.2019.

הדין והדיין: פסקי דין רבניים בנושאי משפחה, [גיליון 52](#) יצא לאור.

לחדשות ועדכונים נוספים, [עקבו אחר דף הפייסבוק שלנו](#).

